

Kocán Béla

Ugocsa megye korai ómagyar kori szláv eredetű helynevei

Kutatásaim középpontjában a történelmi Magyarország legkisebb vármegyéjének helynévkincse áll. E névanyagnak a forrásokban fellelhető legkorábbi adatoktól egészen napjainkig történő feldolgozását végzem. Az összegyűjtött helynévanyagot történeti-etimológiai szótár formájában szerkeszttem meg, a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének helynévkutató munkacsoportja által kidolgozott alapelvek szerint. Eddigi munkámban elsősorban Ugocsa vármegye korai ómagyar kori helyneveivel foglalkoztam, e névanyag alapján kíséreltem meg felülvizsgálni az eddigi történettudományi és nyelvtudományi kutatásokon alapuló nézeteket e terület múltjával kapcsolatban.¹ Jelen dolgozatomban a vizsgált korpusz korai ómagyar kori szláv eredetű helyneveit veszem számba azzal a céllal, hogy minél pontosabb képet nyújthassak e névátvételekről, amelyeken eddig is mérvadó — esetenként ellentmondásos véleményektől sem mentes — település- és népiségtörténeti következtetések alapultak. Reményeim szerint e névtörténeti-etimológiai vizsgálatok hozzájárulhatnak a kérdéses terület Árpád-kori etnikai képének a pontosításához.

Az itt közreadott helynévszótárban azokat a neveket mutatom be, amelyek eredete a szlávól magyarázható, és 1350 előtt feltűnnek a forrásokban, ám ezek kontinuitását — ha van rájuk adat — a lehető legteljesebb adatolással igyekeztem napjainkig végigkövetni. A szócikkek szerkesztése és felépítése követi a Magyar Névarchívum Kiadványainak alapelveit (vö. HA. 1., 2., KMHsz. 1. stb.), néhol azonban minimális módosításokat alkalmaztam. A szócikkek három szerkezeti egységből épülnek fel: 1) a köznyelvi alakban megadott címszót a helynév lokalizálása követi, 2) a nyelvi adatoknak a betűhív, forráshoz kapcsolt közlése azonban a fenti módszertől némileg eltérő szerkesztés alkalmazását tette szükségessé: a névkincs viszonylagos bősége és a könnyebb kezelhetőség ugyanis megkívánta, hogy minden évszám után feltüntessem az aktuális forrásjelzetet, 3) ezt követi az etimológiákat, valamint a név- és nyelvtörténeti elemzést bemutató rész (ehhez TÓTH VALÉRIA szótárát tekintettem mintának: 2001),

---

¹ „Az Árpád-kori Ugocsa vármegye helyneveinek nyelvi rétegei” című előadásom a VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus „Névtörténet — magyarságtörténet” szimpóziumán hangzott el, és megjelenés alatt áll.

amely a HOFFMANN ISTVÁN által kidolgozott leírási keret fogalmi apparátusán alapszik (1993).

Adattáram alapjául SZABÓ ISTVÁN „Ugocsa megye” című monográfiája szolgált (ezt a továbbiakban Sz.-szel jelölöm). Az itt fellelhető helynévanyagot azonban számos értékes forráskiadvány anyagával gyarapítottam, sőt jelentős mennyiségű kéziratos levéltári anyagot is felhasználtam.

A szótári részt az Ugocsa vármegye korai ómagyar korból adathozható településneveit, valamint az ebből az időszakból való teljes szláv eredetű helynévkinccsét feltüntető térképmelléklet követi, amelyet SZABÓ ISTVÁN térképe (Sz. IV. sz. melléklet) alapján készítettem.

Atak ~ Aták 1. 'Feketepatak határában említett tó' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Sz. 345, Ortvay, Vízr. 1: 97, Károlyi 1: 23 [itt *Ataak*], L1 [itt az 1295/1812-es átiratban *Atthaak* szerepel]): *Ataab* [o: *Ataak*], lac. 2. 'Salánk ÉNy-i határában említett patak' 1414 (Sz. 465), [1411–15] (Zs. 3: 1481), 1551 (Sz. 465): *Athaagh*, fl., 1414 (Sz. 465, Károlyi 2: 13, Zs. 4: 1948), 1551 (Sz. 465): *Athak*, fl., 1819–69 (Kat2): *Atok* P., 1872–84 (Kat3): *Attak*, fl.

Szláv eredetű helynév. KNIEZSA szerint a szláv *otok* 'sziget' szóból alakult, amely tulajdonképpen 'körül folyás' értelmű (Sz. 465).² A helynévnek nincs határozott korjelző értéke, legfeljebb az, hogy nyíltabbá vált, ami esetleg magyar névhasználókra utal. A 15. sz. elejétől a 19. sz. végéig folyóvíz megjelölésére is szolgált a név, emellett a 17. sz. második felétől a 19. sz. végéig földrajzi köznévi utótaggal összekapcsolva birtokos jelzős szerkezetben erdőnévként (1669: *Atak erdeje*, Sz. 465) is feltűnik.

Beberke 1. 'a Borzsova bal oldali mellékága a vm. É-i részén, Rákóc, Rakasz, Alsósárad, Ölyves, Komját és Feketepatak határában említik' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 22, Ortvay, Vízr. 1: 116, Sz. 344), 1295/1812 (L1), 1434 (DL. 70874, Sz. 399), 1500 k. (Sz. 399), 1551 (Sz. 399), 1570 (Sz. 460), 1603 (Sz. 460), 1667 (Sz. 460), 1879 (Sz. 460): *Beberke*, fl., 1390 (Sz. 426, Zs. 1: 1554): *Buberke*, 1359 (DL. 70637), 1359 (A. 7: 536), 1359/1365 (DL. 38175), 1359/1571 (DL. 38584): *Buburke*, fl., 1782–85 (Kat1), 1819–69 (Kat2), 1864 (L15), 1865 (K2, K12): *Berberka*. 2. 'Alsósárad határában említett földterület' 1865 (L2, K2): *Berberka*.

Szláv eredetű helynév, KNIEZSA ISTVÁN szerint a szláv *bebrьka* < *bebrь* ~ *bobrь* 'hód' szó származéka (Sz. 344). Az alapszóval számos szláv nyelvben alakultak helynévi származékok, pl. ukr. *Бобрин* hn., or. *Бобрин* hn. stb. (vö. ŠMILAUER 1970: 37). KISS LAJOS szerint tulajdonképpeni jelentése 'hódos'

---

² SZABÓ ISTVÁN Ugocsa vármegye monográfiájában az egyes helyneveket KNIEZSA ISTVÁN névféjtései alapján rá történő hivatkozással magyarázza (Sz. XI). Ezeket az etimológiákat azonban KNIEZSA másutt nem publikálta.

(FNESz. *Beberke*). A magyarban túlnyomóan palatális alakjai adathatók, amely palatalizáció útján alakulhatott ki, és talán magyar névhasználatra utal. A névben többször előforduló *u* hangértéke nehezen állapítható meg. A 14. század végéig a víznév névbokrosodása következtében kialakult **Beberkés** (1390: *Bu-berkes*, Sz. 426) és **Beberke vize** (1336/1342: *Beberkewyze*, Sz. 426) alakok is jelentkeznek a vármegye névanyagában. A 19. századi forrásokban földterületet is jelöl a név. A 18. század második felétől a szó belsejében néhány adatban in-etimologikus *r* hang szerepel, amelynek megjelenése talán a második szótagbeli *r* hatásával magyarázható (NYIRKOS 1987: 138–45).

Bel(y)va 'a Szalva vízének bal oldali mellékága Ugocsa vm. ÉNy-i részén, Salánk és Feketepatak mellett említik' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 23, Sz. 344, L1 [itt az 1295/1812-es átiratban *Belwa* szerepel]): *Belua*, fl., 1551 (Sz. 466): *Belywa*, fl., 1780 (Sz. 466): *Bélyva*, 1900 k. (Sz. 344): *Bejva*.

Eredete bizonytalan, alakja szláv eredetre vall, mivel az *-ava*, *-ova* birtokjelölő funkciójú szláv képző víznevek képzésére gyakran használatos (vö. KNIEZSA 1965/2003: 326, ŠMILAUER 1970: 28–9, BENKŐ 2003: 137). BENKŐ LORÁND szerint a szláv formáns nemcsak személynévi birtoklást fejezhet ki, hanem szláv eredetű víznevek esetében különféle szláv természeti nevekhez kapcsolódhat, így többféle jelentésű köznévvvel (növénynév, ásványnév, térszínformanév) is szerepel (i. h.). KNIEZSA a szláv *Bělava*, *Bělova* vagy *Běl'ava* helynevekkel, végső soron pedig a *bělъ* 'fehér' szóval hozza összefüggésbe a helynevet, amely eredendően a víz színét jelölhette (Sz. 344, vö. KNIEZSA 1942: 40, ld. még ŠMILAUER 1970: 38, itt szláv helynévi származékok is). Az adatok *l*-je [*l*] és [*ly*] ejtészváltozatot egyaránt jelölhet, emellett valószínűleg magyar névhasználókra utal a helynév hangszerkezete, mivel a szótagszerkezete megváltozott a két nyílt szótagos tendencia hatására: eredeti, három szótagos alakjában nem fordul elő.

Borz(s)va 'folyó Ugocsa vm. É-i határszélén, Ölyves, Kis- és Nagycsongova, Komját, Salánk, Feketepatak és Szőlős mellett említik' 1295 (ÁÚO. 5: 136–7, Károlyi 1: 22–3, Sz. 344, Ortway, Vízr. 1: 149, L1 [itt az 1295/1812-es átiratban *Borfwa*]), 1351 (DL. 70629): *Borsua*, fl., 1336/1342 (Sz. 426): *Burzva*, fl., 1351/1389 (Sz. 427), [1411–15] (Zs. 3: 1481), 1414 (Károlyi 2: 14, Zs. 4: 1948, Sz. 465), 1414/1627 (Zs. 4: 2503), 1434 (DL. 70874, Sz. 398), 1500 k. (Sz. 398): *Borswa*, fl., 1351/1385 (DL. 38159): *Bwrsva*, fl., 1357 (Sz. 427), 1439 (Sz. 460), 1570 (Sz. 460), 1783 (Sz. 460), 1789 (Sz. 460): *Borsva*, fl., 1357 (Sz. 427), 1802–11 (Görög), 1806 (Lipszky, Mappa), 1819–69 (Kat2), 1848 (T1), 1851 (Fényes 1: 225, 2: 243, 3: 178, 4: 5), 1865 (K11), 1872–84 (Kat3): *Borsova*, [1411–15] (Zs. 3: 1481): *Borwa*, fl., [1411–15] (Zs. 3: 1481): *Borsswa*, fl., 1414 (Zs. 4: 1948), 1627 (Sz. 465), [1671] (Sz. 466): *Borsowa*, fl., 1439 (DL. 38276): *Borsva*, fl., 1747 (UC. 15: 58), 1864 (L13, L14, L15), 1865 (K10, K11, K14): *Borzsova*, Fl., 1782–85 (Kat1): *Borsa*, Fl., 1864 (P. 16, 34,

44, 38, L16), 1865 (P. 26, 29, 35, K12), 1899 (L5): „a *Borzsa* folyótól, a folyó pedig szomszéd ’s határos Beregh megyében fekvő Borzsává nevü Kárpáti hegy bérczétől, mellynek több forrásaiból ered” (P. 16), 1865 (L3): *Borzsa*. Mai népi neve: *Borzsova* ~ *Borzsa*.

Etimológiája bizonytalan. Egyes névfejtések szerint a helynév egy néhai földvárról kapta nevét (FNESz. *Borsova*), amely viszont KISS LAJOS szerint személynévből származtatható (i. h.). A várnak MELICH is személynévi eredetét vallja (1907: 47, EtSz. *Bors*). Újabban ezzel ellentétben BENKŐ megállapította, hogy a névátviteli folyamat éppen fordított irányú lehetett: a folyó adott nevet a torkolatánál lévő várnak (2003: 136). Ezt azzal a névtani univerzáléval támasztja alá, miszerint a nagyobb vizek és települések névazonossága esetében a vizek az elsődleges névadók. A névadás motivációja megfejtetlen, véleménye szerint kizárható a személynévi eredeztetés, mivel több helyen is él víznévként (lásd például az abaúji *Bózsva* víznevet, ehhez vö. TÓTH V. 2001: 32). BENKŐ álláspontja az, hogy inkább a szláv természeti nevek körében kellene vizsgáldni, közelebről is a víznevek között. A szláv nevekben kedvelt *-ova* képző (ld. ŠMILAUER 1970: 28–9) gyakran kapcsolódik ásványnevekhez, térszíni formát jelölő közszavakhoz is (i. m. 138). Az adatok alapján *Borsva* ~ *Borzsva* > *Borzsova* ~ *Borzsa* fejlődési sor mutatható ki: a *Borsva* ~ *Borzsva* a 13. század végétől egészen a 18. század végéig adatolható, a *Borzsova* változat a 14. század második felében egyszeri említésként, majd a 19. századtól tömegesen jelentkezik, s ezzel párhuzamosan használatos a 18. század végétől napjainkig a *Borzsa* forma. A szomszédos Szabolcsban 1409-ben említenek egy települést Demecser határában (*Borsova*), amelynek eredete tisztázatlan (vö. Németh P. 48, MIKESY 1947: 55).

Csong(o)va 1. ’a Borzsova bal oldali mellékága Komját határában’ 1434 (DL. 70874, Sz. 399): *Chongwa*, riv., 1551 (Sz. 399): *Chongowa*. 2. ’település Ugocsa vm. É-i részén a Csongova partján, Komját szomszédságában’ [? 1268] (ComMarmUg. 166), 1275 (ComMarmUg. 225), 1351 (DL. 38161, Sz. 96, ComMarmUg. 166), 1351/1458 (DL. 38162): *Chungua*, t., 1274 (ComMarmUg. 225): *Chyngua*, 1351 (Cs. 1: 432), 1397 (Sz. 96, ComMarmUg. 166), 1430 (F. 10/7: 235), 1430/1431 (DL. 70863, 70870), 1431 (F. 10/7: 322, DL. 70870), 1436 (DL. 70878), 1441/1450 (DL. 70896): *Chongwa*, poss., 1351 (Sz. 415): *Chungva*, 1351>1389 (DL. 38160), 1389 (ComMarmUg. 166): *Chungwa*, 1389 (ComMarmUg. 166), 1471 (DL. 70956): *Chwngwa*, poss., 1430 (DL. 70858): *Czvngwa*, poss., 1430 (F. 10/7: 232): *Czimgwa*, poss., 1458 (Cs. 1: 432): *Cungua*, 1458 (DL. 38162): *Tangua*, 1520/1520–1600 (DL. 71166): *Chyongowa*, 1564 (ComMarmUg. 166, 225): Kett *Chyongowa*, 1633 (ComMarmUg. 166): *Csongva*, 1880 (K19): *Csongova*. Mai népnyelvi alakja: *Csingova*. — A 13. századból való adatok ide sorolása kérdéses, lehet, hogy ezek az Alsó-Fehér megyében található *Csongová*-hoz tartoznak (vö. Lipszky, Mappa).

A településnév metonimikus névadással keletkezhetett a vele azonos, a 15. sz. első feléből adatolt pataknevből. A víznév morfológiai szerkesztéssel keletkezett a szláv nyelvekben: SZABÓ ISTVÁN és KISS LAJOS szerint a magyar *Csenge* pataknevének a szláv *-ova* helynévképzős származéka (Sz. 415, FNESz. *Nagycsongova*), amely hangrendi kiegyenlítődés útján alakult mélyhangúvá. A településnév a képző alapján tartható a szláv rétegbe sorolhatónak, azonban a név szerkezetét érintő két nyílt szótagos törvény hatása (*Csongova* > *Csongva*) azt mutatja, hogy szlávok által továbbképzett magyar eredetű név gyorsan viszszerkeztülhetett a magyarba. A 18. sz. végétől kezdődően a falu két részre osztódhatott, és ennek következtében kiegészült a *kis* és a *nagy* helyzetviszonyító névrésszel. Az azonban nem állapítható meg pontosan, hogy az Árpád-kori *Csong(o)va* ezek közül melyikre vonatkozhatott.

Dabolc 1. 'település Ugocsa vm. D-i részén, Halmi szomszédságában' 1323 (Sz. 319, F. 8/2: 423, ComMarmUg. 176, EH. 1: 372): *Debouch*, 1348 (EH. 1: 372), 1393 (ComMarmUg. 176), 1393>1498 (DL. 71068), 1436 (DL. 70878), 1443 (DL. 70892): *Dabolch*, 1409 (Zs. 2/2: 7105, EH. 1: 372 [itt *Baboch* alak szerepel]), 1464 (DL. 70920): *Daboch*, 1414 (Cs. 1: 432): *Daboucz*, 1426 (Szirmay 165, ComMarmUg. 176), 1604 (Szirmay 59, ComMarmUg. 176), 1806 (Lipszky, Mappa), 1819–69 (Kat2), 1839 (EH. 1: 372), 1865 (P. 23, 49, 59), 186[5] (K17): *Dabolcz*, 1451 (Cs. 1: 432, Károlyi 2: 287, 289), 1471 (DL. 38622), 1476 (DL. 70979), 1478 (DL. 70985, Z. 11: 228, 229), 1479 (DL. 70989), 1491 (DL. 71033), 1492 (DL. 71039), 1495 (DL. 71058), 1499 (DL. 71074), 1500 (DL. 71077), 1525 (DL. 71193), 1564 (ComMarmUg. 176), 1675 (UC. 6: 77 c), [1680 k.]: (UC. 6: 77 d), 1691 (UC. 11: 49 f), 1692 (UC. 11: 49 h), [1750] (ComMarmUg. 176): *Dabocz*, 1475 (Z. 11: 164), 1509 (DL. 71106): Alexius de *Dobolcz*, 1478 (DL. 38401), 1479 (Z. 11: 239), 1482 (DL. 70997), 1773 (Lex. 283, ComMarmUg. 176), 1782–85 (Kat1), 1851 (Fényes 1: 237, EH. 1: 372), 1863 (EH. 1: 372), 1865 (P. 23, 57), 186[5] (K17), 1881–1910 (EH. 1: 372), 1888 (Hnt. 285), 1892 (Hnt. 1062), 1895 (Hnt. 272), 1898 (Hnt. 136), 1900 (Hnt. 189), 1902 (Hnt. 530), 1907 (Hnt. 204), 1910 (ComMarmUg. 176), 1913 (Hnt. 488): *Dabolcz*, 1528 (ComMarmUg. 176, EH. 1: 372), 1585 (T3), 1636 (T2), 1662 (T4), 1664 (T7): *Dabotz*, 1564 (ComMarmUg. 176), 1683 (T10): *Dobocz*, 1675 (UC. 6: 77 c): *Babocz*, 1802–11 (Görög): *Dabóltz*, 1873 (Hnt. 252), 1877 (Hnt. 177, EH. 1: 372), 1897 (ComMarmUg. 176), 1882 (Hnt. 174), 1921 (EH. 1: 372), 1926 (Hnt. 326), 1933 (Hnt. 631), 1937 (Hnt. 620), 1941–1944 (Hnt. 45), 1942 (Hnt. 79), 1944 (Hnt. 170, EH. 1: 372 [itt 1940–44-es keltezéssel]): *Dabolc* | **Rom.** 1926 (Hnt. 326): *Dabolť*, 1933 (Hnt. 635): *Dobolt*, 1933 (Hnt. 631), 1937 (Hnt. 620), 1942 (Hnt. 79), 1974 (ComMarmUg. 176): *Dabolť* | ~i 1512 (EH. 1: 372), 1513 (EH. 1: 372): *Dabolczy*. Mai népi neve: *Dabóuc*. 2. 'település Rakasz környékén, helyét pontosan nem ismerjük'

1351 (DL. 38161, ComMarmUg. 174, EH. 1: 372, Cs. 1: 432, Sz. 96), 1351/1458 (DL. 38162), 1458 (DL. 38162): *Dubouch* poss. in c-tu de Vgacha, intra metas ... Rakaz, 1351>1389 (DL. 38160): *Doboth*, 1389 (ComMarmUg. 174): *Daboch*, poss. ~ *Doboch*, poss. 3. 'Rakasz környékén említett hegy' 1338/1339 (Gy. 1: 533, ComMarmUg. 174): *Dubouch*, mo. GYÖRFFY Bereg megyében tárgyalja, de nevét összefüggésbe hozza **Dabolc 2.** településsel (i. h.).

Szláv eredetű helynév, amely **Dubovec* formában rekonstruálható. Ennek ősszláv töve a **dobjь* 'tölgy' fanév (FNESz. *Dabolc*, KNEI ZSA 1943–44/2001: 169). E tőhöz kapcsolódott az *-ovь* + *-ьcь* képző (bokor), amely a szlávban igen gyakori és jellegzetes helynévképző (ld. ŠMILAUER 1970: 28–9, 55, az utóbbi helyen megtalálhatók a közszó szláv nyelvekben előforduló helynévi származéka is). A hegynév etimonja közvetlenül utalhat tölgyfás területre, amely hegynevek esetében gyakori szemantikai tartalom. A településnévi használata is ilyen mikronévi előzményen alapulhat. A szlávból denazalizált forma került át a magyarba. A településnév második szótagjában az *ó* után zárt szótagi helyzetben már a 15. századtól megjelenik az inetimologikus *l* hang (vö. NYIRKOS 1987: 127–30, 134), amely az írott nyelvi forrásokban a későbbi századokban már folyamatosan jelen van. Hivatalos formáját ebben az alakban rögzítették.

Esztegő ? ~ Isztegő ? 1. 'a Batár jobb oldali mellékága, Királyháza, Gódenyháza, Csepe, Csoma, Gyula és Batár határában említik' 1262 (Sz. 357, Ortvay, Vízir. 2: 424 [itt *Ysteger* és *Yzteger* alakban is], Szirmay 149 [itt *Yztegen*], F. 7/3: 44, 45 [itt *Yzteger*]): *Izteger*, fl., 1262/1604 (Sz. 357): *Istegeu*, fl., 1337 (Sz. 315): *Izthegeu*, fl., 1441 (Sz. 315): *Ezthege*, 1465 (Sz. 290), 1470 (Sz. 290), 1476 (DL. 70980, Sz. 315), 1476/1582 (DL. 3081), 1481 (Sz. 315): *Ezthegeu*, fl., 1573 (Sz. 315), 1583 (Sz. 315): *Ezthegeő*, 1692 (Sz. 363), 1768 (Sz. 315), 1780 (Sz. 315), 1851 (L6), 1864 (L9), 1865 (K3): *Esztegő*, 1782–85 (Kat1): *Estegy* bach, 1864 (L9), 1865 (K4): *Eszegő*, 1887 (Sz. 315): *Vesztegő* p., 1931 (L10): *Vestegő*. 2. 'Csepe határában említett hely' 1476 (DL. 70980, Sz. 315): *Ezthegeu*, t., 1865 (L8, P. 59): *Esztegő*, d. SZABÓ szerint az első előfordulás helyes alakja az átiratban szereplő *Istegeu*, nem pedig az *Izteger* forma (Sz. 357).

Bizonytalan eredetű helynév. Az alapszó származása nincs tisztázva, talán szláv eredetű. KNEI ZSA szerint esetleg valamilyen **stegava* alapszóból származik; vö. le. *stezyca* 'patak' (< **steg-ica*), le. *stęga* 'szalag, öv' (Sz. 290). ORTVAY szerint ilyen nevű patakot a megye területén nem ismernek (Vízir. 2: 424). Ha szláv eredetűnek is tartjuk, itteni előfordulásai alapján elmagyarosodott helynévről van szó, mivel már a korai adatokban is magyar szóvégi *ő* szerepel, ami egyúttal bizonytalanná is teszi a szláv eredeztetést. A 15. század második felében, majd a 19. században mikronévként is feltűnik a forrásokban Csepe területén.

File-lucska 'Feketepatak és Salánk határában említett hely' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 23, Sz. 344, Ortvay, Vízir. 1: 116), 1295/1812 (L1): *Fyleluchka*, loc., 1551 (Sz. 466): *Fylelwchka*, loc.

A *File* személynévnek és a szláv *lucska* 'kis rét' földrajzi köznévnél az összetétele (vö. FNESz. *Lucska*, vö. még Sz. 344). Az alapjául szolgáló személynév már jóval korábbról adatható: 1138/1329: *File* (ÁSz. 308). A helynévben a *lucska* névrész akár jövevényszó is lehetett a terület magyar nyelvjárásában — bár szótáraink nem tartalmazznak ilyen elemet —, ebben az esetben magyar névnek tekinthetjük. Talán Salánk határában is e területre utalnak a 18. század végéről fennmaradt mikronevek: 1780: *Széle Lutska*, *Szélye Lutska* (Sz. 466).

Gérce 1. 'Terebes határában említett vár' 1342 (DL. 70998, Sz. 389, ComMarmUg. 181, EH. 1: 453): *Gerche*, castr. 2. 'település Ugocsa vm. DK-i részén' 1393 (Sz. 389–90, ComMarmUg. 181), 1393>1498 (DL. 71068), 1471 (DL. 70956), 1492/1498 (DL. 71068), 1492/1506 (DL. 71101), 1493/1498 (DL. 71068), 1493>1506 (DL. 71101): *Gerche*, 1405 (Zs. 2/1: 4006): *Geerche*, poss., 1405, 1471 (Cs. 1: 433): *Gerch*, 1430 (DL. 70858): *Geeche*, poss., 1430 (DL. 70858): *Geetche*, poss., 1430 (F. 10/7: 232): *Geercze*, poss., 1430 (F. 10/7: 235), 1430/1431 (DL. 70863, 70870): *Geecze*, poss., 1430 (F. 10/7: 235), 1430/1431 (DL. 70863, 70870), 1431 (F. 10/7: 322, DL. 70870): *Gerecze*, poss., 1430/1431 (DL. 70863, 70870): *Gecche*, 1430/1431 (DL. 70870): *Hecche* [ɔ: *Gerche*], 1431 (F. 10/7: 322, DL. 70870): *Geccze*, poss., 1492/1493 (DL. 71047): *Gercze*, 1492/1493 (DL. 46222): *Gerce*, 1549 (Szirmay 155, ComMarmUg. 181), 1828 (EH. 1: 454): *Gércze*, 1564 (ComMarmUg. 181): *Geerczÿe*, 1865 (P. 52): *Gérci*.

Szláv eredetű helynév, KNIEZSA és mások a szláv *gorica* 'kis hegy' (< *gora* 'hegy') szóból eredeztetik (1943–44/2001: 169, vö. FNESz. *Gérce*). SZABÓ ezzel szemben a *Gércse* ~ *Gérce* személynévi eredetet valószínűsíti (Sz. 389), ilyen név azonban az ÁSz. anyagában nem szerepel. Kronológiai és névrendszertani érvek alapján az Avas lábánál épült vár (ehhez ld. még Sz. 389) lehet az elsődleges a településnévhez képest. A metonímián alapuló hegy > vár > településnév alakulás akár a szláv, akár a magyar nyelvben végbemehetett, de a helynév szótagszerkezetének a legrégebbi alakokban is megmutatózó módosulása magyar névhasználókra utal. *Gérce* falu később két részre oszlott, és a 15. században neve kiegészült az *alsó*- és *felső*- névrésszel, később ezeket fölváltotta a *kis*- (adataimban a 15. század második felétől) és a *nagy*- (a 18. sz. végétől) előtag.

Ilonok 1. 'Feketepatak határában említett erdő' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 23, Sz. 344, L1 [itt az 1295/1812-es évi átiratban *Ilonnuk* szerepel]): *Ilounuk*, s. 2. 'a Szalva patak jobb oldali (fő)ága, forrásvidéke Nagycsongova közelében található, Szőlős határában említik' 1509 (Sz. 427): *Ilonok*.

Az adatok kronológiai viszonya és névrendszertani érvek alapján feltételezhető, hogy elsődlegesen egy *Ilonok* víznév létezett, amely névbokrosodással számos helynévnek az alapját képezte. Legkorábbi említése az **Ilonok öréme**: 1295: *Ilounukeurene* (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 23, Sz. 344, Ortway, Vízr. 1:

393). Az *Ilonok* egy szláv *Иловникъ helynév átvétele, amelynek alapja az őszláv *ilъ 'iszap, sár' jelentésű szó (FNESz. *Ilonokújfalú*). A közszóból számos szláv nyelvben alakultak helynévi származékok, pl. ukr. *Лловець* hn., or. *Иловка* hn. stb. (ld. ŠMILAUER 1970: 83). A víznév kiegészült formája (*Ilonok pataka*) a 14. század közepétől egészen a 19. század végéig adatható. Az erdőnév metonimikus névadással keletkezett a víznévből. A helynév hangszerkezete magyaros formát mutat, amely a *v* kiesésével és hangrendi kiegyenlítődéssel alakult.

Iza vize 'Szőlős határában említett vízfolyás' 1336/1342 (Sz. 427): *Izawyze*, fl., 1351 (Sz. 427): *Izavyze*, 1351 (DL. 70629): *Izauize*, fl., 1351/1385 (Sz. 427, DL. 38159 [itt *Izarvize* alak szerepel]), 1351/1389 (Sz. 427): *Izarvyze*. Iza 1351 (DL. 70629), 1351/1385 (DL. 38159): *Iza*, fl.

Névrendszertani érvek alapján a későbből adatható *Iza* pataknev az elsődleges helynév. A magyar helynévkincsben ismeretes az erdélyi *Iza* folyó, amely a Felső-Tisza mellékveze (ld. KNIEZSA 1942: 8); etimológiai tekintetben az ugoicsai *Iza* (*vize*) minden bizonnyal ezzel a névvel függ össze. KNIEZSA ismeretlennek tartja az etimológiáját (Sz. 427, KNIEZSA i. h.). KISS LAJOS az erdélyi *Iza* folyóról azt tartja, hogy valószínűleg az ősi indoeurópai **eis-* ~ **ois-* ~ **is-* 'hevesen, gyorsan mozgó' tő rejlik benne; eredeti alakja *Isā lehetett (vö. FNESz. *Iza*). Feltehetőleg e sajátosság jutott kifejezésre az itt tárgyalt víznév esetében is. A víznév preszláv eredete honfoglalás kori szláv jelenlétre utal, akiktől a magyarság e nevet átvehette, az átvétel időpontja azonban bizonytalan, ezt nyelvi jegyek nem mutatják. A név a magyarban a *vize* utótaggal egészült ki.

Kalista 'Akli határában említett hely' 1337 (Sz. 274): *Kalysta*, volitabrum porcorum.

A szláv eredetű magyar nyelvjárási *kalista* 'pocsolya, tócsa' főnévből (vö. FNESz., TESz. *kalista*) alakult. KNIEZSA szerint ez a 'sár' jelentésű *kalъ* szónak *-išče* (< **-iskjo*) helynévképzős származéka (SzlJsz. 1: 245, ŠMILAUER 1970: 87, itt a közszó több szláv nyelv helynévi származékaiban szerepel, és lásd a szláv formáns helynévképzői produktivitását is: 28–9). A szó a TESz. szerint a délszlávból és a szlovákból is átkerülhetett a magyarba többszörös átvétellel. Az is elképzelhető azonban, hogy az itt szereplő nevet helynévként vette át a magyarság.

Komját 'település Ugocsa vm. É-i részén a Borzsova folyásánál' 1341 (ComMarmUg. 216): *Comjath*, 1345 (Sz. 395–6, ComMarmUg. 216): *Kumjath*, 1365 (DL. 70647): *Kumyath*, 1409 (Zs. 2/2: 7105), 1431 (Cs. 1: 434), 1436 (DL. 70878), 1509 (DL. 71106): *Komyath*, 1434 (DL. 70874): *Comyath*, 1434 (DL. 70874), 1436 (DL. 70878): *Kompyath*, 1509 (DL. 71106): *Kamyath*, 1564 (ComMarmUg. 216): *Komyat*, 1670, 1671, 1673 (UC. 157: 73), 1819–69 (Kat2): *Komiáth*, 1672 (UC. 39: 10, 159: 32), 1686 (UC. 47: 37), 1687 (UC. 11: 48 o, 47: 38), 1773 (Lex. 284, ComMarmUg. 216), 1802–11 (Görög), 1805

(Szirmay 86, ComMarmUg. 216), 1806 (Lipszky, Mappa): *Komjáth*, 1673 (UC. 27: 6), 1747 (UC. 15: 58): *Komjath*, 1686 (UC. 11: 48 k), 1699 (ComMarmUg. 216), XVII. vége (UC. 37: 7), 1701 (UC. 11: 26), 1706 (Károlyi 5: 433), 1746 (UC. 165: 14), 1865 (P. 25), 1882 (Hnt. 345), 1888 (Hnt. 384): *Komját*, [XVII. vége] (UC. 38: 68): *Komiat*, [1750] (ComMarmUg. 216): *Komjat*, 1819–69 (Kat2): *Komiath*. Mai népi neve: *Komját*. Komjáti 1339 (ComMarmUg. 216): *Komiaty* ~ *Komyati*, 1713 (UC. 12: 7): *Komjáti*, 1782–85 (Kat1): *Komiathy*, 1880 (K19): *Komyathi*. | **Szláv** Kumnjata 1910 (ComMarmUg. 216): *Kumnyata*, 1911 (ComMarmUg. 216): *Kumnjata*.

KNIEZSA bizonytalan eredetű helynévként tartja számon: a magyar *Komját* és a kisor. *Komñata* megfelelés miatt a szláv *komnata* 'lakó- és hálólhelyiség, szoba' szóból való eredetére gondol (1943–44/2001: 176, Sz. 396). KISS LAJOS a *Komjáti* ~ *Komját* ~ *Komjatna* ~ *Kajmáti* neveket ugyanerre az alapszóra vezető vissza cseh helynévpárhuzamok alapján (vö. FNESz. *Komjáti*). A 14. század első felétől szereplő *Komjáti* alakváltozat többesszámjellel ellátott szláv formára mehet vissza (FNESz. i. h.).

Lekence 'Terebes határában említett patak' 1341 (DL. 70998): *Lekenche*, fl. Már korábról is adatolható a **Lekence-fő** névben: 1319 (Z. 1: 164, AOkt. 5: 181, Sz. 283): *Lekenchefeu*, 1319/XV. (Sz. 283): *Lekenczeffew*.

Szláv eredetű helynév, nyelvi előzménye — KISS LAJOS szerint — a szláv **Lьknica*, amely a **lьkna* 'ingovány, kis vízfolyás' jelentésű szóból alakult helynévképzővel (KISS L. 1997: 203). Fonotaktikai szerkezete magyar hangfejlődést mutat (**Leknica* > **Lekenica* > **Lekenca*), és a magyar nyelvű névhasználatokra utal az is, hogy hangrendi kiegyenlítődésen ment át.

Long 'Gődényháza határában említett erdő' 1262 (Szirmay 149, F. 7/3: 45, Sz. 358): *Longh*, s., 1262 (Szirmay 150, F. 7/3: 45): *Long*, s.

Szláv eredetű helynév. Alapszava az ósszláv **logъ* 'rét, berek' közszó, amelyből valamennyi szláv nyelvben alakultak helynévi származékok (vö. FNESz. *Long*, ŠMILAUER 1970: 114). KNIEZSA szerint a névben megőrzött szláv nazális alapján 11. század előtti névátvétel lehet (1943/2003: 71, 1938/2000: 385). E helynévnek a korai szlávásra utaló bizonyító erejét gyengíti azonban az a tényező, hogy egyszeri említésként szerepel, valamint egy eredetiben nem ismert oklevélnek Fejér-féle kiadásában találjuk meg, amely elírásoktól sem mentes (KNIEZSA 1938/2000: 385).

Pasonca ? 'Feketepatak és Komját határában említett patak' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 22, Sz. 344, Ortway, Vízr. 1: 115–6, L1 [itt az 1295/1812-es átiratban *Pafoutha* és *Pafwutha* szerepel]): *Pasuncha*, fl., 1434 (DL. 70874, Sz. 399): *Pasnycha*, fl., 1500 k. (Sz. 399): *Pasumcha*.

Bizonytalan etimológiájú helynév. Szláv eredetre utalhat azonban a *-nca* ~ *-nica* névvégződés, amely egy szláv *-nica* helynévképző megfelelője is lehet (ŠMILAUER 1970: 29). A szó tövét azonban nem tudjuk azonosítani.

Pusztinca vize 'Szőlős mellett említett patak' 1336/1342 (Sz. 426): *Puztinchawyze*, fl., 1351/1385 (DL. 38159, Sz. 426 [itt *Pustinchavize* alak szerepel]): *Pustinchavyze*, fl., 1351 (DL. 70629): *Pustinchauize*, fl., 1351/1389 (Sz. 426): *Pustinchevize*.

A helynév elsődleges *Pusztinca* alakja az ősszláv *pustь* 'puszta' jelentésű szó szláv *-nica* képzős származékából való (vö. ŠMILAUER 1970: 29, 148, Sz. 426). A községből az egyes szláv nyelvekben különféle képzőkkel keletkeztek helynevek. Egy szláv **Pustinica* névből magyar hangfejlődéssel *Pusztinca* alakult, ezt később a vize földrajzi köznévvvel kapcsolták össze.

Rednek 'a Borzsova bal oldali mellékága, Feketepatak, Salánk és Komját határában említik' 1295 (Károlyi 1: 23), 1295/1812 (L1): *Radnuk*, fl., [1411–15] (Zs. 3: 1481), 1414 (Sz. 465, Károlyi 2: 14, Zs. 4: 1948), 1414/1627 (Zs. 4: 2503), 1551 (Sz. 465): *Rednek*, fl., 1414 (Zs. 4: 1948), 1414/1627 (Zs. 4: 2503): *Reednek*, 1434 (DL. 70874, Sz. 398): *Radnok*, fl., 1628 (Sz. 465): *Redmecz*.

Eredete bizonytalan, hangalakja szláv származásra vall. A magyar nyelvterületen másutt is előfordul hasonló vízrajzi és településnév (vö. FNESZ. *Ajkarendek*, *Rendek*, TÓTH V. 2001: 127 *Rudnok*), így etimológiája is bizonyosan azokéval függ össze. A *Rednek* (víz)név szláv eredetű, eredetével kapcsolatosan két felfogás alakult ki, így tövében talán 1) az ősszláv **rudь* 'vörös', **ruda* 'érc' (vö. FNESZ. *Ajkarendek*, TÓTH V. i. h.) vagy 2) az ősszláv **Rybьnikь* helynév rejlik, amely a **rybьnь* 'halas' (< **ryba* 'hal') szó származéka (vö. FNESZ. *Rendek*). Az itt tárgyalt víznév etimonja az adatok tanúsága szerint inkább az ősszláv **ruda* 'érc'-ből való, amelynek számos szláv nyelvben vannak helynévi származékai (ŠMILAUER 1970: 154–5). A víznév adatsorában a 15. századtól a *Rednek* névváltozat dominál, amely hangrendi átcsapással alakulhatott ki.

Szalva 1. 'Ugocsa vm. ÉNy-i részén lévő patak, amely a Felsőárad és Veresmart közti területről ered, Rakasz, Szőlős, Verbóc, Feketepatak és Salánk határában említik' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 23, Ortvay, Vízr. 2: 432, Sz. 345 [itt *Zalva* alakban], L1 [itt az 1295/1812-es átíratban *Zalwa* szerepel]), 1351/1385 (DL. 38159), 1357/1399 (DL. 70702), 1359 (DL. 70637), 1390 (Zs. 1: 1554, Sz. 426 [itt *Zalva* alakban]): *Zalua*, fl., riv., 1351 (DL. 70629): *Zolua*, fl., 1351/1385 (DL. 38159), 1357 (DL. 38170), 1357/1379 (DL. 38171), 1357/1389 (DL. 38160, Sz. 426 [itt *Zalva* alak szerepel]), 1359 (A. 7: 536), 1359/1365 (DL. 38175): *Zalna*, fl., 1782–85 (Kat1), 1819–69 (Kat2): *Salva* bach, 1806 (Lipszky, Mappa), 1819–69 (Kat2), 1864 (K20, L16), 1872–84 (Kat3), 1887 (Sz. 426, 468), 1944 (Hnt. 429): *Szalva*, 1808 (Lipszky, Rep.): *Salwa*, riv. (szlk.), 1865 (K7), 1882 (L12), 1925 (Sz. 426): *Salba*, 1923 (Sz. 468): *Solva*. 2. 'Salánk határában említett erdő' 1865 (L3): *Szalva*, e. 3. 'Szőlős határában említett építmény' 1802 (Sz. 435), 1807 (Sz. 435): *Szalva*, kocsma.

Szláv eredetű vízrajzi név, a szláv *solb 'só' szónak az *-ava*, *-ova* szuffixummal képzett származéka (KNIEZSA 1942: 9, BENKŐ 2003: 137), a szláv formáns gyakori helynévképző (ŠMILAUER 1970: 28–9). A közszóból a szláv nyelvekben különböző formánsokkal alakultak helynevek, vö. ukr. *Солона* hn., or. *Солоная* hn. (i. h. 167). A *Szalva* névvel etimológiailag összefügg a szomszédos Bereg megyében található *Szolyva* településnév, amelyet KISS LAJOS egy régi szláv patak névre vezet vissza, a víznév etimonját pedig a fent említett tőből származtatja (vö. FNESz. *Szolyva*). A *Szalva* legelső adatai is már elmagyarosodott alakra utalnak: ezt mutatja szótagszerkezetében a két nyílt szótagos tendencia következtében kialakult forma.

Szedlice 'Keresztúr határában említett mező' 1332 (Sz. 503): *Sedlice*, camp.

Szláv eredetű név. A mikronév alapja a *Sedlce (tkp. 'kis falu, falucska') > *Sedlec volt, amely KISS LAJOS szerint az *-ice* végű szláv helységnevek analógiájára alakult (vö. FNESz. *Szedlice*). KNIEZSA a *Sedlice*-t a szláv *seděti* 'ülni' igéből eredezteti (Sz. 503). Az itt tárgyalt helynév mezőnév ugyan, de (etimológiája alapján) eredetileg kisebb települést jelölhetett.

Szemerdek 1. 'Ugocsa vm. ÉNy-i részén lévő vízfolyás, Szőlős és a Kis-Tisza között ered, Szőlősvérgárdó, Fancsika, Izsóteleke, Mátyfalva, Újhely, Karácsfalva, Keresztúr és Verbőc határában említik' 1344 (DL. 62701): *Zemurduk*, fl., 1354 (DL. 70633, A. 6: 223), 1410–20 k. (Sz. 541), 1411 (Zs. 3: 709), 1424 (DL. 38245, Sz. 377), 1570 k. (Sz. 412), 1620 k. (Sz. 412), 1637 (Sz. 412), 1717 (Sz. 541), 1887 (Sz. 412): *Zemerdek*, fl., 1410–20 k. (Sz. 541), 1522 (Sz. 380), 1642 (Sz. 331), 1645 (Sz. 425), 1655 (Sz. 504), 1717 (Sz. 541), 1755 (Sz. 541), 1802–11 (Görög), 1819–69 (Kat2), 1852 (K1), 1864 (L17), 1865 (K6, K9, K15), 1875 (L7): *Szemerdek*, fl., 1411 (Zs. 3: 497, Sz. 412 [itt *Zemewdeő* alak szerepel]) *Zemvrdeő*, fl., 1642 (Sz. 491), 1644 (Sz. 491), 1645 (Sz. 491), 1646 (Sz. 491): *Zeömerdeök*, 1644 (Sz. 491), 1645 (Sz. 491), 1646 (Sz. 491): *Szömördök*, 1819–69 (Kat2): *Szemerdk* B., 1864 (L11): *Szemerdelk*, 1865 (K9): *Szemerdek*, 1872–84 (Kat3), 1887 (Sz. 425, 541): *Szemerdek* p., 1923 (Sz. 491): *Simirdjug*. 2. 'Fancsika határában említett mező' 1739 (Sz. 331): *Szemerdek*. Szemerdek vize 1336/1342 (Sz. 425): *Zumurdukwyze*, fl., 1351 (DL. 70629, Sz. 425 [itt *Zemerdukvize* alak szerepel]): *Zemerdukuize*, fl., 1351 (DL. 70629, Sz. 425 [itt *Zemerdekvize* alakban]): *Zemerdekuize*, fl., 1351/1385 (DL. 38159, Sz. 425): *Scemerdukvyze*, 1351/1389 (Sz. 425), 1390 (Zs. 1: 1554, Sz. 425 [itt *Zemerdekwyze* alakban]): *Zemerdekwyze*, 1390/1402 (Sz. 425): *Zmerdek vise*, 1522 (Sz. 508): *Zemerdekvyze*.

Szláv eredetű vízrajzi név. KNIEZSA ISTVÁN szerint a szláv *smьrdьkь* < *smьrděti* 'büzleni' szóból származik, tehát a név a víz sajátosságát (szagát) fejezte ki, vö. ukr. *Смердох* hn., or. *Смердячая* hn. (Sz. 331, ŠMILAUER 1970: 165, itt a közszónak további szláv helynévi származékai is találhatóak). A víznév legkoráb-

bi adatai elmagyarosodott alakot mutatnak, mivel a szó eleji mássalhangzó-torlódás már feloldódott (sajátos, hogy egy a 14–15. század fordulójáról való adatot azonban *szm-* szókezdettel jegyezték le). Emellett a 17. században labiális magánhangzót tartalmazó alakok is megjelennek a név adatsorában. Legkorábbi előfordulásától a *vize* földrajzi köznévvvel kiegészült változatban is szerepel.

Terebes ’település Ugocsa vm. déli határában a Túr medrének jobb oldalán’ 1216 (Kniezsa 1943–44/2001: 169, F. 7/3: 20, EH. 2: 1061), 1315 (EH. 2: 1061), 1315/1320/1325 (AOkl. 4: 50), 1315/1360 (AOkl. 4: 50), 1315/1325/1360 (AOkl. 4: 50), 1319 (AOkl. 5: 181), 1397>1498 (Zs. 1: 4743, 4801), 1405 (Zs. 2/1: 4006, ComMarmUg. 213), 1409 (Zs. 2/2: 7105), 1464 (DL. 70920), 1479 (DL. 45792), 1492/1493 (DL. 46222), 1492/1498 (DL. 71068), 1492/1506 (DL. 71101), 1493 (DL. 46222), 1493/1498 (DL. 71068), 1493>1506 (DL. 71101), 1498 (DL. 71068, 71072), 1598 (Dávid 505, EH. 2: 1061), 1618 (Sz. 369), 1683 (T10), 1691 (UC. 11: 49 f), 1692 (UC. 11: 49 h), 1773 (Lex. 283, ComMarmUg. 213), 1782–85 (Kat1): *Terebes*, v., poss., 1219 (Szirmay 130, ComMarmUg. 213 [itt *Terebes* szerepel]): *Terebus*, v., 1319 (Z. 1: 164, AOkl. 5: 181, ComMarmUg. 213, EH. 2: 1061): *Therebe*, 1319 (Z. 1: 164, AOkl. 5: 181, ComMarmUg. 213, Cs. 1. 435 [itt *Terebes* alakban], EH. 2: 1061), 1341 (DL. 70998), 1341/1342 (DL. 70998), 1342 (DL. 70998), 1393 (ComMarmUg. 213), 1393>1498 (DL. 71068), 1397>1498 (DL. 71068), 1402/1498 (Zs. 2/1: 1740), 1425 (DL. 70838), 1441/1450 (DL. 70896), 1450 (DL. 70896), 1478 (DL. 70985, Z. 11: 227, 229), 1478/1496 (DL. 71061 [itt *[There]bes* alakban]), 1479 (DL. 70990), 1482 (DL. 70997), 1491 (DL. 71033), 1492/1493 (DL. 71047), 1493/1493–1513 (DL. 71047), 1498 (DL. 71070, 71072), 1499 (DL. 71074), 1499/1505 (DL. 71099), 1506 (DL. 71101), 1513 (DL. 86743), 1523 (DL. 71174), *XVI. közepe (UC. 100: 20): *Therebes*, poss., v., 1528 (ComMarmUg. 213, EH. 2: 1061): *Terbes*, 1564 (ComMarmUg. 213): *Therebess*, 1585 (T3), 1636 (T2), 1662 (T4), 1664 (T7): *Trebes*, ? 1680 (T9), 1690 (T8), 1700 (T5), 1760 (T6): *Derebes*. Mai népi neve: *Terebes*. | **Rom.** 1921 (EH. 2: 1061), 1926 (Hnt. 390): *Turul lung*, 1932 (EH. 2: 1061), 1933 (Hnt. 785), 1937 (Hnt. 768), 1942 (Hnt. 249, EH. 2: 1061), 1974 (ComMarmUg. 213, EH. 2: 1061): *Turulung*.

Szláv névátvétel. A helynév alapja a szláv *Trěbešb*, a *trěbiti* ’irtani’ szó származéka, tulajdonképpen ’irtvány’ értelmű (Kniezsa 1943–44/2001: 169, FNESz. *Túrterebeš*). Más névfejtések tévesen személynévre (Sz. 95, 526), illetve rutén szóalakra vezetik vissza (P. 68). A településnév hangalakja magyar etnikumra utal, mivel már a legkorábbi adatokban is feloldódva jelenik meg a szó eleji mássalhangzó-torlódás (*tr > ter*). A 14. század elejétől **Túrterebeš** alakban is szerepel, hivatalos neveként is ez a Túr mellékére utaló névszerkezet rögzült.

Torna ’a Batár bal oldali mellékveze, Gődényháza és Nagytarna határában említik’ 1262 (Szirmay 149, Sz. 358, EH. 2: 1008, F. 7/3: 45 [itt még *Thornio*

alakban is], Ortway, Vízr. 2: 265 [itt *Thornio* és *Tornia* alakban is]): *Thornia*, aqua, 1802 (Sz. 438): *Tarna*.

Szláv eredetű helynév, egy szláv *Tьrnava víznév átvétele, töve a szláv *tьrnъ 'tüske, tövis, kökény' közszó, amely valamennyi szláv nyelv helynévi származékai között megtalálható, vö. ukr. *Терн* hn., or. *Терновка* hn. (vö. FNESz. *Torna*, KNEZSA 1942: 26, ŠMILAUER 1970: 186). A magyar átvételt az mutatja, hogy a két nyílt szótagos tendencia a név végének átalakításával hatott a névalakra (l. KISS L. 1995: 5).

Túr 'Ugocsa vm. D-i részén lévő patak, a Tisza bal oldali mellékveze' 1181/1288/1366/XVI. (RegArp. 1: 44), 1216 (F. 7/3: 20), ? 1745 (T11), 1782–85 (Kat1), 1848 (T1), 1851 (Fényes 4: 199), 1865 (P. 26, 31, 33, 37, 52, 54, K8), 1876 (L4): *Tur*, +1294/1550 (RegArp. 2/4: 130), 1319 (Z. 1: 164, AOkt. 5: 181), 1602 (UC. 87: 46): *Thur*, fl., 1341 (DL. 70998), 1450 (DL. 70896), 1461 (Z. 10: 159), 1468 (Z. 10: 444), 1476/1478 (Z. 11: 179), 1478 (Z. 11: 206): *Thwr*, fl., 1688/1689 (Károlyi 4: 566), 1802–11 (Görög), 1808 (Lipszky, Rep.), 1819–69 (Kat2), 1851 (Fényes 1: 22, 42), 1854 (K13), 1865 (P. 56, L18), 1872–84 (Kat3), 1876 (L4): *Túr*, fl. Mai népi neve: *Túr*.

Szláv eredetű víznév; az összláv *turъ 'östulok' fn.-ből alakult birtokképzős *Turjъ helynév tulajdonképpeni értelme az 'östuloknak a [patakja]' (KNEZSA 1943/2003: 74–8, FNESz. *Túr*). Alapszava a szláv nyelvekben többféle helynévi származékban kimutatható, pl. ukr. *Турець* hn., or. *Туровка* hn. (ŠMILAUER 1970: 185). A helynév hangtani jellege nem kor- és etnikumjelző, így az sem állapítható meg pontosan, hogy a magyarba mikor kerülhetett át. Emellett azt sem tudjuk meghatározni, hogy a folyásának melyik szakaszán kaphatta a nevét. Vö. **Turc.**

Turc 1. 'a Túr jobb oldali mellékága Ugocsa vm. DK-i határszélén' 1319 (Z. 1: 164, AOkt. 5: 181, Sz. 283, 522, ComMarmUg. 212 [itt *Turuch* alak szerepel], EH. 2: 1061 [itt a ComMarmUg.-ból átvett *Turuch* alakban adatolt]): *Thuruch*, fl., 1319/XV. (Sz. 283): *Thwrcz*, fl., 1319/1532 (Sz. 283): *Thurch*, fl., 1349 (Szirmay 158, F. 9/1: 755): *Thurcz*, fl., 1802–11 (Görög): *Turtz* P., 1806 (Lipszky, Mappa): *Turcz* R., 1865 (P. 55): *Turc*, p. Mai népnyelvi alakja: *Turci-patak* (vö. KOCÁN 2004: 104). 2. 'település Ugocsa vm. DK-i részén a Turc partján' 1375 (DL. 72387), 1499/1505 (DL. 71099): *Twrcz*, poss., 1378 (DL. 26566, DocVal. 282, ComMarmUg. 212), 1446/1483 (DL. 13959), 1500 (DL. 38436): *Thwrch*, poss., 1385 (Sz. 522, Z. 4: 299, 302–3), 1670, 1671, 1673 (UC. 157: 73): *Turch*, poss., 1446/1483 (DL. 13959, Cs. 1: 436 [itt 1446–83. évi keltezéssel]), 1471 (Z. 11: 84, ComMarmUg. 212), 1473 (Z. 11: 135), 1478 (Z. 11: 236), 1478/1496 (DL. 71061), 1488 (Károlyi 2: 531, Cs. 1: 436, ComMarmUg. 212), 1489 (DL. 71018), 1492 (Károlyi 3: 7), 1498 (DL. 71068), 1499 (DL. 71074), 1525 (DL. 71193), 1526 (DL. 82725), 1564 (ComMarmUg. 212):

Thwrcz, poss., 1478 (Z. 11: 223): G[regorio O]lah *i/n T]hurch*, 1478 (DL. 70985, Z. 11: 229, ComMarmUg. 212): *Thvrch*, 1483/1568 (DL. 13959): *Thyrch*, 1488 (Károlyi 2: 532, ComMarmUg. 212), 1493 (DL. 24590), 1494/1519 (DL. 24590), 1500/1519 (DL. 24590), 1602 (UC. 87: 46), 1602/1768 (UC. 99: 62), XVII. (UC. 114: 45): *Thurcz*, poss., 1489 (DL. 71018): *Thwroc*, 1598 (Dávid 505, EH. 2: 1061), 1670 (UC. 157: 73), 1670–1689 (UC. 159: 41), 1672 (UC. 6: 77 b, 46: 33), 1673 (UC. 27: 6), [1674–1675] (UC. 31: 1), 1675 (UC. 6: 77 c, 44: 74, 118: 13), 1676 (UC. 39: 71), 1678 (UC. 90: 45), 1680 (UC. 44: 72), [1680 k.] (UC. 6: 77 d), 1691 (UC. 11: 49 f), 1692 (UC. 11: 49 h), [1696] (UC. 3: 17), [XVII. vége] (UC. 46: 39, 40), 1704 (UC. 64: 17), 1713 (UC. 34: 45), 1715 (UC. 89: 55), 1773 (Lex. 283, ComMarmUg. 212, EH. 2: 1061), 1788 (UC. 159: 20), 1851 (Fényes 4: 224, EH. 2: 1061), 1858 (EH. 2: 1061), 1863 (EH. 2: 1061), 1865 (P. 51, 68), 1888 (Hnt. 697), 1892 (Hnt. 1624), 1893 (EH. 2: 1061), 1895 (Hnt. 633), 1898 (Hnt. 736), 1900 (Hnt. 795), 1902 (Hnt. 1400), 1907 (Hnt. 1037), 1913 (Hnt. 1251): *Turcz*, 1670 (UC. 157: 73), 1670, 1671, 1673 (UC. 157: 73): *Furcz* [ɔ: *Turcz*], 1670 k. (UC. 44: 58): *Turocz*, [XVII. második fele] (UC. 108: 51): *Sturcz*, 1694 (UC. 149: 42): *Turcs*, 1696 (UC. 47: 19): *Tures*, [1750]: *Turetz*, 1782–85 (Kat1): *Turoz*, 1802–11 (Görög): *Turtz*, 1805 (Szirmay 8, ComMarmUg. 212): *Túrcs*, 1805 (Szirmay 154, ComMarmUg. 212 [itt *Turcz* szerepel]), 1806 (Lipszky, Mappa), 1819–69 (Kat2), 1839 (EH. 2: 1061), 1865 (P. 45): *Türcz*, 1865 (P. 57): *Türtz*, 1865 (P. 55), 1873 (Hnt. 1380), 1877 (Hnt. 943, EH. 2: 1061), 1882 (Hnt. 899, EH. 2: 1061 [itt *Turcz* alak szerepel]), 1897 (ComMarmUg. 213), 1909 (EH. 2: 1061), 1913 (EH. 2: 1061), 1921 (EH. 2: 1061), 1926 (Hnt. 389), 1933 (Hnt. 784), 1937 (Hnt. 767), 1941–1944 (Hnt. 222), 1942 (Hnt. 248), 1944 (Hnt. 589, EH. 2: 1061 [itt 1940–1944. évi keltezéssel]): *Turc*. Mai népi neve: *Turc*. | **Rom.** *Turt* 1909 (EH. 2: 1061), 1921 (EH. 2: 1061), 1925 (EH. 2: 1061), 1926 (Hnt. 389), 1933 (Hnt. 784), 1937 (Hnt. 767), 1974 (ComMarmUg. 213, EH. 2: 1061): *Turt*, 1942 (Hnt. 248, EH. 2: 1061): *Turt*. 3. 'Terebes határában említett földterület' 1865 (M. 55): *Turc*. 4. Turc határában említett bányatelep' 1892 (Hnt. 1624), 1898 (Hnt. 736), 1900 (Hnt. 795): *Turcz*.

A szláv eredetű víznév keletkezett elsődlegesen, morfológiai szerkesztéssel: egy *Turьcbь alakra vezethető vissza (FNESz. *Turc*, KNIEZSA 1943–44/2001: 169), amely a szintén szláv eredetű **Túr** folyónévnek az összláv *-ьcbь* kicsinyítő képzős származéka (ŠMILAUER 1970: 28–9), azaz a helynév a 'Kis-Túr' szemantikai tartalmat fejezi ki (ld. még Sz. 283, 522). A településnév másodlagosan, metonimikus névátvitellel keletkezett. Néhány adatban az *r* és a *c* között *o* bontóhang jelenik meg.

Verbőc 1. 'Ugocsa vm. ÉNy-i részén lévő patak, Szőlős környékén ered, Feketepatak, Salánk és Verbőc határában említik' 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 23, Ortway, Vízr. 2: 413, Sz. 345 [itt *Werbeuch* alakban], L1 [itt az 1295/1812-es

átiratban *Werbewch* szerepel]): *Werbevch*, fl., 1410–20 k. (Sz. 541): *Verbeuch*, fl., 1819–69 (Kat2): *Verbőcz* P., 1864 (L16), 1865 (K14), 1878 (K18): *Verbőcz* P., 1865 (K14): *Verbőcz* B. 2. 'település Ugocsa vm. ÉNy-i részén Feketepatak mellett' 1251 (F. 4/2: 96, ComMarmUg. 218): *Vrbeuch* in Comitatu de Vgocha, t., 1260 (ÁÚO. 7: 538), 1261 (OkISz. 537): *Erbeuch*, t., 1295 (ÁÚO. 5: 136, Károlyi 1: 23, ComMarmUg. 218, Ortway, Vízr. 1: 116, L1 [itt az 1295/1812-es átiratban *Werbewch* szerepel]), 1341 (DL. 38153): *Werbeuch*, 1295 (ÁÚO. 5: 136): *Werheuch* [ɔ: *Werbeuch*], 1295 (Károlyi 1: 23): *Werbevch*, t., 1300 (F. 6/2: 252, RegArp. 2/4: 239 [itt *Werbelch* szerepel]): *Verbelch* vocatam in Comitatu de Vgocha, t., 1334 (F. 8/3: 748, ComMarmUg. 218 [itt *Verbentz* alak szerepel]): Nicolaus filius Mykou de *Verbeutz*, 1334 (Mező, Patr. 380, ComMarmUg. 218 [itt 1332/1337. évi keltezéssel]): Symon plebanus de *Werbuchz*, 1334 (F. 8/3: 750), 1416 (F. 10/5: 673–5, 733, 737), 1419 (Zs. 7: 314, 456), 1420 (F. 10/6: 260), 1428 (F. 10/6: 925), 1429 (Mező, Patr. 380, DL. 38252, F. 10/7: 111): *Verbeuch*, poss., t., 1372 (DL. 38187, Cs. 1: 436), 1411 (Zs. 3: 250), 1414 (Károlyi 2: 14, ComMarmUg. 218), 1416 (Zs. 5: 2352), 1424 (DL. 38245), 1434 (DL. 38262), 1524 (DL. 38466): *Werbewch*, poss., 1372 (DL. 38188), 1429 (DL. 38252), 1479 (DL. 38412): *Verbech*, 1396 (F. 10/2: 378), 1416 (Szirmay 79, F. 10/5: 673, ComMarmUg. 218), 1429 (Szirmay 79, ComMarmUg. 218, Mező, Patr. 380, F. 10/7: 111): *Verbeucz*, poss., 1416 (F. 10/5: 675): Michaël Presbiter, filius Daudid de *Werweuch*, 1419 (Zs. 7: 456), 1440 (DL. 38278), 1446 (DL. 38286, 38287): *Werbewch*, v., 1420 (F. 10/6: 261): *Verbeöch*, poss., 1434 (DL. 38262): *Wrebewch*, 1446 (DL. 38284): *Werbeolcz*, 1446 (DL. 38285), 1551 (Szirmay 80, ComMarmUg. 218–9): *Werbewcz*, poss., 1460 (DL. 38329), 1511 (DL. 38452): *Werbeucz*, 1469 (DL. 38360), 1478 (DL. 70985): *Verbecz*, 1471 (DL. 105506): *Werbewlch*, 1474 (DL. 38374), 1475 (DL. 38381, 38382, 38386), 1500/1501 (DL. 38438), 1502 (Szirmay 14, ComMarmUg. 218), 1514 (DL. 71133, 86745), 1519 (DL. 71154), 1521/1525 (DL. 71190), 1550 (Károlyi 3: 260): *Werbewcz*, 1478 (Z. 11: 231, ComMarmUg. 218), 1482 (DL. 38421): *Verbevcz*, 1492 (DL. 71039): *Verbeocz* ~ *Werbeuocz*, 1524 (DL. 30351): *Werbewlcz*, 1564 (ComMarmUg. 219): *Werbeocz*, 1577 (ComMarmUg. 219): *Verbeőcz*, 1583 (ComMarmUg. 219): *Werbeoch*, 1598 (Dávid 505): *Verbőcz*, 1644 (Sz. 492), [XVII. második fele] (UC. 108: 51), 1670 (UC. 157: 73), 1672 (UC. 8: 3), 1693 (UC. 15: 48, 111: 21), 1696 (UC. 47: 19), [XVII. vége] (UC. 15: 47, 38: 68), 1706 (Károlyi 5: 416), 1739 (UC. 15: 59 a, b, 60 a, b, 148: 1, 2), 1744 (UC. 165: 13), 1746 (UC. 165: 14), 1747 (UC. 15: 58), 1773 (Lex. 284, ComMarmUg. 219), 1851 (Fényes 4: 292), 1864 (L17), 1865 (P. 69, K5, K9, K15, K16), 1888 (Hnt. 722), 1892 (Hnt. 1657), 1895 (Hnt. 655), 1898 (Hnt. 773), 1900 (Hnt. 832), 1902 (Hnt. 1453), 1907 (Hnt. 1128), 1910 (ComMarmUg. 219), 1913 (Hnt. 1301), 1926 (Hnt. 394), 1933 (Hnt. 795): *Verbőcz*, 1670, 1671, 1673 (UC. 157: 73), 1672 (UC. 45: 42 a), 1673 (UC. 27: 6), 1739 (UC. 15: 60

a), [1750] (ComMarmUg. 219), 1782–85 (Kat1): *Verbocz*, 1802–11 (Görög), 1819–69 (Kat2): *Verbótz*, 1806 (Lipszky, Mappa), 1865 (P. 25): *Verböcz*, poss., 1872–84 (Kat3): *Verböc*, 1873 (Hnt. 1447), 1877 (Hnt. 994), 1882 (Hnt. 951), 1897 (ComMarmUg. 219), 1926 (Hnt. 394), 1933 (Hnt. 795), 1937 (Hnt. 779), 1941–1944 (Hnt. 232), 1942 (Hnt. 258), 1944 (Hnt. 616): *Verböc*. Mai népi neve: *Verbőjc*. | **Szláv** Verbovec 1925 (ComMarmUg. 219): *Verbovce*, 1930 (ComMarmUg. 219), 1933 (Hnt. 795), 1937 (Hnt. 779): *Vrbovec*, 1942 (Hnt. 258), 1979 (ComMarmUg. 219): *Verbovec*, 1972 (ComMarmUg. 219): *Verbovec*.

Névrendszertani érvek alapján elsődlegesnek a pataknevet tarthatjuk, amely szláv jövevénynév. Ez a *vrba* 'fűz' fanévnek szláv *-vьcb* képzős származéka, a magyarba egy szláv **Vrbovce*-féle helynév kerülhetett be, amely hangrendi kiegyenlítődéssel alakult (FNESz. *Verböc*, Sz. 538, TÓTH V. 2001: 158). Az ósszláv közszó valamennyi szláv nyelv helynévi származékai között előfordul, pl. ukr. *Берѡка* hn., or. *Берѡвка* hn. (ŠMILAUER 1970: 195). A településnév a víznévből metonimikus névadással keletkezett másodlagosan. Az első előfordulásban a szó eleji mássalhangzó-torlódás még nem oldódott fel, ennek ellenére hangrendje miatt a névalak magyar névhasználókhoz köthető.

Irodalom

- A. = *Anjoukori okmánytár I–VI*. Szerk. NAGY IMRE. Bp., 1878–1891. *VII*. Szerk. TASNÁDI NAGY GYULA. Bp., 1920.
- AOkl. = *Anjou-kori oklevéltár. Documenta res hungaricas tempore regum andegavensium illustranta I–*. Szerk. KRISTÓ GYULA. Bp.–Szeged, 1990–.
- ÁSz. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301*. Bp., 2004.
- ÁÚO. = *Árpádkori új okmánytár I–XII*. Közzé teszi WENZEL GUSZTÁV. Pest (később Bp.), 1860–1874.
- BENKŐ LORÁND (2003), *Beszélnék a múlt nevei. Tanulmányok az Árpád-kori tulajdonnevekről*. Bp.
- ComMarmUg. = GEORG HELLER, *Comitatus Marmarosiensis. Comitatus Ugocsiensis*. Serie A. Die historischen Ortsnamen von Ungarn. Band 18. München, 1985.
- Cs. = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I–III., V*. Bp., 1890–1913.
- Dávid = DÁVID ZOLTÁN, *Az 1598. évi házösszeírás*. Központi Statisztikai Hivatal Levéltára. Bp., 2001.
- DL. = *A középkori Magyarország levéltári forrásai II. (DL.–DF 4.2). Bővített kiadás*. In: Arcanum Adatbázis Kft., CD-ROM, 2003. május.
- DocVal. = *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia usque ad annum 1400 p. Christum*. Études sur l'Europe Centre-Orientale 29. Curante Emerico Lukinich et adiuvante Ladislao Gáldi ediderunt ANTONIUS FEKETE NAGY et LADISLAUS MAKKAJ. Bp., 1941.

- EH. = SZABÓ M. ATTILA, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára I–II*. Csíkszereda, 2003.
- EtSz. = GOMBOCZ ZOLTÁN–MELICH JÁNOS, *Magyar etymológiai szótár I–II*. Bp., 1914–1944.
- F. = *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis I–XI*. Studio et opera GEORGII FEJÉR. Budae, 1829–1844. In: Arcanum Adatbázis Kft. *Magyarország középkori digitális okmánytára 1.0*. CD-ROM, 2005. május.
- FÉNYES ELEK (1851), *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratik I–IV*. Pest.
- FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Bp., 1988.
- Görög = *Magyar Átlás az az magyar, horvát, és tót országok vármegyéji, 's szabad kerületei és a 'határ-őrző katonaság' vidékeinek közönséges és különös tábláji*. Közre bocsátotta: GÖRÖG, folytatta és végezte MÁRTON JÓ'SEF. Viennae, 1802–1811.
- Gy. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I–IV*. Bp., 1963–1998.
- HA. 1. = HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA, *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 1. Abauj–Csongrád vármegye*. Debrecen, 1997.
- HA. 2. = HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA, *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 2. Doboka–Győr vármegye*. Debrecen, 1999.
- Hnt. 1873, 1877, 1882, 1888, 1892, 1895, 1898, 1900, 1902, 1907, 1913, 1926, 1933, 1937, 1941–44, 1942, 1944 = Magyarország helységnévtára a megfelelő évből. Szerkeszti és kiadja a Központi Statisztikai Hivatal. Bp.
- HOFFMANN ISTVÁN (1993), *Helynevek nyelvi elemzése*. Debrecen.
- K1 = *Tiszakeresztúr kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4992. 1852.
- K2 = *Alsósárad kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4431. 1865.
- K3 = *Csepe kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4289. 1865.
- K4 = *Csoma kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4134. 1865.
- K5 = *Egres kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 3034. 1865.
- K6 = *Fancsika kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 3964. 1865.
- K7 = *Felsősárad kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4642. 1865.
- K8 = *Fertőszalmás kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 1679. 1865.
- K9 = *Karácshalva kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 2061. 1865.

- K10 = *Nagycsongova kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 4547. 1865.
- K11 = *Nagykomját kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 571. 1865.
- K12 = *Ölyvös kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 4557. 1865.
- K13 = *Fertősalmás kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 1678. 1854.
- K14 = *Salánk kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 4305. 1865.
- K15 = *Szőlősvérgardó kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 3249. 1865.
- K16 = *Verbőc kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 589. 1865.
- K17 = *Akli kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 4424. 186[5].
- K18 = *Feketepatak kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 4181. 1878.
- K19 = *Nagyszőlős kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 3751. 1880.
- K20 = *Nagyszőlős kataszteri térképe*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/10π. No. 3750. 1864.
- Károlyi = *A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára I–V. Codex Diplomaticus comitum Károlyi de Nagy-Károly*. Sajtó alá rendezte GÉRESI KÁLMÁN. Bp., 1882–1897.
- Kat1 = *Az első katonai felmérés. A Magyar Királyság teljes területe 965 nagyfelbontású színes térképszelvényen. 1782–85*. In: Arcanum Adatbázis Kft. DVD. 2004.
- Kat2 = *A második katonai felmérés. A Magyar Királyság és a Temesi bánóság nagyfelbontású, színes térképei. 1819–69*. In: Arcanum Adatbázis Kft. DVD. 2005.
- Kat3 = *A harmadik katonai felmérés. 1872–84*. In: Hadtörténeti Intézet és Múzeum Térképtára (1353 színes szelvény).
- KISS LAJOS (1995), *Földrajzi neveink nyelvi fejlődése*. NytudÉrt. 139. sz. Bp.
- KISS LAJOS (1997), Erdély vízneveinek rétegződése. In: *Honfoglalás és nyelvészet*. Szerk. KOVÁCS LÁSZLÓ–VESZPRÉMI LÁSZLÓ. Bp. 199–211.
- KNIEZSA ISTVÁN (1938/2000), *Magyarország népei a XI. században*. Újra-kiadása KISS LAJOS bevezető tanulmányával. Bp.
- KNIEZSA ISTVÁN (1942), *Erdély víznevei*. Kolozsvár.
- KNIEZSA ISTVÁN (1943/2003), Az Ecsedi-láp környékének szláv eredetű helynevei. In: KNIEZSA ISTVÁN, *Helynév- és családnév-vizsgálatok*. KISS LAJOS bevezető tanulmányával. Bp. 59–114.
- KNIEZSA ISTVÁN (1943–44/2001), *Kelet-Magyarország helynevei*. Újra-kiadása KISS LAJOS bevezető tanulmányával. Bp.

- KNIEZSA ISTVÁN (1965/2003), A magyar és szlovák családnevek rendszere. In: KNIEZSA ISTVÁN, *Helynév- és családnév-vizsgálatok*. KISS LAJOS bevezető tanulmányával. Bp. 255–349.
- KOCÁN BÉLA (2004), Aklihegy helynevei. *NÉ.* 26: 101–5.
- KRISTÓ GYULA (2003), *Nem magyar népek a középkori Magyarországon*. Bp.
- L1 = *Feketepatak határjárása*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. 1295/812.
- L2 = *Alsósárad birtokrészleti jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4427. 1865.
- L3 = *Salánk birtokrészleti jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4301. 1865.
- L4 = *Fertősalmás határleírása*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 1681. 1876.
- L5 = *Kiscsongova határleírása*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4484. 1899.
- L6 = *Királyháza határleírása*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 2057. 1851.
- L7 = *Tizsakeresztúr határleírása*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 3110. 1875.
- L8 = *Csepe birtokrészleti jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4285. 1865.
- L9 = *Csepe jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4290. 1864.
- L10 = *Csepe jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4290. 1931.
- L11 = *Fancsika jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 3960. 1864.
- L12 = *Felsősárad jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4642. 1882.
- L13 = *Nagycsongova jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4548. 1864.
- L14 = *Nagykomját jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 572. 1864.
- L15 = *Ölyvös jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4559. 1864.
- L16 = *Salánk jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 4307. 1864.
- L17 = *Verbőc jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 590. 1864.
- L18 = *Fertősalmás birtokrészleti jegyzőkönyve*. Kárpátaljai Állami Levéltár. 125Φ/1оп. No. 1674. 1865.
- Lex. = *Lexicon locorum regni Hungariae populosorum anno 1773 officiose confectum*. Budapestini, 1920.
- Lipszky, Mappa = *Mappa Transilvaniae et Partium regni hungariae repertoriumque locorum objectorum. Erdély és a részek térképe és helységnévtára*. Készült LIPSZKY JÁNOS 1806-ban megjelent műve alapján. Szerk. HERNER JÁNOS. Szeged, 1987.

- Lipszky, Rep. = LIPSZKY JÁNOS, *A Magyar Királyság és társországi térképe és névtára (1804–1810). Lipszky Digitalis*. In: Arcanum Adatbázis Kft., DVD-ROM, 2005.
- MELICH JÁNOS (1907), A -va végű folyónevekről. *MNy.* 3: 47.
- Mező, Patr. = MEZŐ ANDRÁS, *Patrocíniumok a középkori Magyarországon*. Bp., 2003.
- MIKESY SÁNDOR (1947), Borzsova. *MNy.* 43: 55–6.
- Németh P. = NÉMETH PÉTER, *A középkori Szabolcs megye települései*. Nyíregyháza, 1997.
- NYIRKOS ISTVÁN (1987), *Az inetimológikus mássalhangzók a magyarban*. Debrecen.
- OklSz. = SZAMOTA ISTVÁN–ZOLNAI GYULA, *Magyar oklevél-szótár. Pótlék a Magyar Nyelvtörténeti Szótárhoz*. Bp., 1902–1906.
- Ortvay, Vízr. = ORTVAY TIVADAR, *Magyarország régi vízrajza a XIII-ik század végéig I–II*. Bp., 1882.
- P. = MIZSER LAJOS, *Ugocsa és Ung megye Pesty Frigyes 1864–66. évi Helységnévtárában*. Nyíregyháza, 1999.
- RegArp. = *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke*. I–II/1. Szerk. SZENTPÉTERY IMRE. Bp., 1923–1943. II/2–3. Szerk. SZENTPÉTERY IMRE–BORSA IVÁN. Bp., 1961.
- ŠMILAUER, VLADIMÍR (1970), *Průručka slovanské toponomastiky. Handbuch der slawischen Toponomastik*. Praha.
- Sz. = SZABÓ ISTVÁN, *Ugocsa megye. Magyarság és nemzetiség*. Tanulmányok a magyar népiségtörténet keretéből I/1. Bp., 1937.
- Szirmay = SZIRMAY, ANTONIUS, *Notitia politica, historica, topographica incliti comitatus Ugochiensis*. Pestini, 1805.
- SzlJsz. = KNIEZSA ISTVÁN, *A magyar nyelv szláv jövevényszavai I–II*. 2. kiadás. Bp., 1974.
- T1 = Görög 2b; Pest. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1848.
- T2 = Janssonius 3a; Amsterdam. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1636.
- T3 = Mercator 1a; Duisburg. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1585.
- T4 = Speed 1b; London. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1662.
- T5 = Visscher 2a; Amsterdam. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1700.
- T6 = Wolf 1b; Augsburg. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1760.
- T7 = Blaeu 4; Amsterdam. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1664.
- T8 = Ram 1; Amsterdam. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1690.
- T9 = Wit 2a; Amsterdam. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., ?1680.
- T10 = Pitt 2a; Amsterdam. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., 1683.
- T11 = Seutter 4b; Augsburg. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD1/2. Bp., ?1745.
- TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. Főszerk. BENKŐ LORÁND. I–III. Bp., 1967–1976. IV. Mutató. Bp., 1984.
- TÓTH VALÉRIA (2001), *Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára*. Debrecen.

- UC. = *Urbáriumok és összeírások a magyar Országos Levéltárban (Urbaria et conscriptiones). Iratanyag 1527 és a 19. század közötti időszakban.* In: Arcanum Adatbázis Kft., CD-ROM, 2004. március.
- Z. = *A zichi és vásnokeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára I–XII.* Szerk. NAGY IMRE–NAGY IVÁN–VÉGHÉLY DEZSŐ–KAMMERER ERNŐ–LUKCSICS PÁL. Pest, majd Bp., 1871–1931.
- Zs. = *Zsigmondkori oklevéltár I (1387–1399), II/1. (1400–1406), II/2. (1407–1410).* Összeállította MÁLYUSZ ELEMÉR. Bp., 1951–1958.

1. térkép. Ugočsa vármegye korai ómagyar kori településnevei a szláv eredetű makro- és mikrotoponimákkal (utóbbiak félkövér kiemeléssel)